

Első adatok a Somi-hegy (Beregi-sík, Nyugat-Ukrajna) egyenesszárnyú (Orthoptera) faunájához

Rezümé. A Beregi-sík flórája és vegetációja igen gazdag, köszönhető ez a terület átmeneti jellegének. A sík további jellegzetessége az is, hogy kisebb-nagyobb vulkáni szigethegyek tarkítják. Faunisztikai kutatottsága mégis hiányos. Jelen munka során az egyik ilyen sziget-vulkán, a Somi-hegy egyenesszárnyú faunáját vizsgáltuk. Összesen 19 egyenesszárnyú fajt sikerült azonosítani. A kapott eredmények alapján kijelenthetjük, hogy a területen további kutatások szükségesek.

Резюме. Рослинність Березівщини різноманітна та багата. Особливістю нашого краю також є наявність гір вулканічного походження. Однак досліджень залишків фауни у цих місцях майже нема. Ми провели дослідження фауни гори вулканічного походження – Шомської гори. У ході дослідження ми знайшли 19 видів коників та дійшли висновку, що дослідження потрібно продовжувати на ширших територіях.

Bevezetés

A Nagy-Alföld (Eupannonicum) egy sajátos flórajárású része a Beregi-sík, mely az Észak-Alföld (Samicum s. str.) flórajárásának része (SIMON 1953). Az évszázados múltra visszatekintő agrártevékenység folyamányaként viszont az élőhelyek feldarabolódtak, így jellegzetes mozaikos tájszerkezet alakult ki. Ennek, valamint a vidék átmeneti jellegének köszönhetően igen gazdag vegetációjú, ami lehetővé teszi az itt élő rovarvilág sokszínűségét. A Beregi-sík jellegzetessége az is, hogy a síkság területén több kisebb, különféle korú és eredetű vulkáni maradványhegy található. Ezek az úgynevezett Beregszászi dombság tagjai, melyhez a különálló maradványként számon tartott alsószarmata riolit dómok csatlakoznak Beregszász és Csap között (BARANYI 2009). Az egyik ilyen dóm a Som és Zápszony községek között elhelyezkedő Somi-hegy. A Somi-hegy jelentős része már évszázadok óta művelés alatt áll, viszont még mindig vannak kevésbé bolygatott részei. Ezek a részek általában cserjékkel vagy felhagyott gyümölcsösökkel körülrárt gyepek. Ahhoz, hogy meghatározzuk e gyepek természetességi állapotát, előbb fel kell mérnünk a rajtuk élő fitofág rovaregyüttesek összetételét. A gyepek állapotának egyik legjobb indikátorai az egyenesszárnyúak (Orthoptera). Jelen munka során megkíséreltük felmérni a Somi-hegy egyenesszárnyú faunájának fajösszetételét.

Anyag és módszer

A Somi-hegy a Csap–Munkácsi-medence területén húzódó, vulkanikus eredetű szigethegy, melynek nagy része jelenleg is művelés alatt áll, illetve bizonyos

* DE-TTK, Evolúciós Állattani Tanszék, PhD-hallgató.

** A II. Rákóczi Ferenc Beregszászi Magyar Főiskola 2. évfolyamos biológia szakos hallgatója.

részein szarvasmarha legeltetés folyik. A mintavételezéseket két gyepterületen végeztük, melyek kitétsége nyugati-, illetve déli irányú volt. A nyugati kitétségű gyeget évente kétszer teljesen lekaszálják, illetve egész évben részlegesen legeltetett. Több oldalról is szegélycserjés határolja. A déli kitétségű oldal kissé meredekebb, így legeltetés nem folyik rajta, felhagyott gyümölcsös, illetve szegélycserjés határolja. Mindkét gyepterület növényzetében főleg a különböző fűfélék (*Setaria glauca*, *S. viridis*), illetve különböző zavarástűrő növények (*Chrysanthemum vulgare*, *Cirsium arvense*, *Achillea millefolium*, *Hypericum perforatum*) dominálnak.

A mintavételezések július és szeptember között két alkalommal történtek, minden esetben transzekt menti egyeléssel, melynek során minden megpillantott egyedeket begyűjtöttük. Az egyedeket a határozásig 70%-os alkoholban tároltuk. Az így kapott fajlistát az 1. táblázat tartalmazza.

1. táblázat. A Somi-hegy gyepeiben gyűjtött egyenesszárnyú fajok jegyzéke életforma és faunatípus besorolással (Rác 1998; Nagy & Rác 2007)

Fajok	Életformatípus	Faunatípus
Ordo: Ensifera		
Superfamilia: Tettigoniodea		
<i>Phaneroptera falcata</i> (Poda, 1761)	Th	Si-Pc
<i>Leptophyes albovittata</i> (Kollar, 1833)	Th	Po-Med
<i>Conocephalus discolor</i> (Thunberg, 1815)	Th	Si-Pc
<i>Ruspolia nitidula</i> (Scopoli, 1786)	Th	Af
<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1785)	Ch-Th	An
<i>Bicolorana bicolor</i> (Philippi 1830)	Ch	An
<i>Roeseliana roeselii</i> (Hagenbach, 1822)	Ch	Po-Ca
<i>Platycleis grisea</i> (Fabricius, 1781)	Th	Po-Ca
<i>Tettigonia cantans</i> (Fuessly, 1775)	Th	Si
<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758)	Th	Po-Ca
Superfamilia: Grylloidea		
<i>Oecanthus pellucens</i> (Scopoli, 1763)	Ch-Th	Po-Med
Ordo: Caelifera		
Superfamilia: Acridoidea		
<i>Calliptamus italicus</i> (Tinkham, 1940)	Geo-Ch	An
<i>Aiolopus thalassinus</i> (Fabricius, 1781)	Geo-Ch	Af
<i>Chrysocraon dispar</i> (Germar, 1834)	Ch	An
<i>Stenobothrus lineatus</i> (Panzer, 1796)	Ch	An
<i>Chorthippus dorsatus</i> (Zetterstedt, 1821)	Ch	Si-Pc
<i>Chorthippus biguttulus</i> (Linnaeus, 1758)	Ch	Po-Ca
<i>Chorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821)	Ch	An
<i>Chorthippus oschei</i> (Helvesen, 1986)	Ch*	Po-Ca

Életformatípusok: Th – thamnobiont; Ch – chortobiont; Geo – geobiont. Faunatípus: An – angarai; Af – afrikai; Po-Ca – ponto-kaszpi; Po-Med – pontomediterrán; Si – szibériai; Si-Pc – szibériai-policentrikus.

Eredmények

A mintavételek során összesen 19 egyenesszárnyú fajt sikerült azonosítani a vizsgálati területeken. Az általunk begyűjtött fajok döntő hányada általánosan elterjedt euraszibériai faunaelem. A szegélyhatást jól szemlélteti a thamnobiont fajok nagy részesedése a Somi-hegy faunájában, ugyanis ezek a fajok főleg jó strukturált magas fűvű szegélytársulásban fordulnak elő. A chortobiont életformatípusú fajok, melyek főleg a sáskák közül kerülnek ki, javarészt tágtűrűsű, generalista fajok, melyek másodlagos, bolygatott területeken is megélnek.

Számos mezofil-nedves élőhelyhez kötődő faj került elő, mint például a Roesel-rétiszöcske (*Roeseliana roeselii*) vagy a halványzöld rétisöcske (*Bicolorana bicolor*). Előkerült a területről a nedves réteken és nádasokban gyakori kúpfejű szöcske (*Conocephalus discolor*), valamint a terjedő fajként is számon tartott dél-európai elterjedésű nagy kúpfejű szöcske (*Ruspolia nitidula*). Az életforma típus szerinti megoszlások a magasfűvű, jól strukturált gyepek arányait tükrözik. A nyílt területekre jellemző geo-chortobiont fajok alig vannak jelen a faunában.

A kapott eredményekből világosan kitűnik, hogy a Somi-hegy még további kutatásokra szorul, ugyanis ez az alapozó jellegű vizsgálat nem elegendő ahhoz, hogy a terület egyenesszárnyú faunájával kapcsolatban messzemenő következtetéseket vonjunk le, illetve még nem végezhetjük el a gyepek kategorizálását sem a hiányos adatok alapján.

Köszönetnyilvánítás

Köszönete illeti prof. dr. Varga Zoltánt, aki lehetővé tette és támogatta a tanszéken végzett munkánkat. Továbbá köszönet illeti dr. Rácz István András, aki hasznos tanácsokkal látott el a munka elkészítése során.

IRODALOMJEGYZÉK

- BARANYI B.(szerk.)(2009): *Kárpátalja*. Dialóg Campus Kiadó, Pécs – Budapest
- NAGY, A. & RÁCZ, I. A. (2007): A hazai Orthoptera fauna 10 x 10 km-es UTM alapú adatbázisa. In: Kövics, G. & Dávid, I., ed./eds.: *12. Tiszántúli Növényvédelmi Fórum előadások – Proceedings*. Debreceni Egyetem, Debrecen. 189-198 p.
- WHITTAKER, R. H. (1960): Vegetation of the Siskiyou Mountains, Oregon California – *Ecological Monographs* **30**(3):279–338.
- RÁCZ, I. A. (1998): Biogeographical survey of the Orthoptera Fauna in Central Part of the Carpathian Basin (Hungary): Fauna types and community types. – *Articulata*. **13** (1): 53–69.
- SIMON T.(1953): *Az Északi-Alföld erdői*,. Akadémiai Kiadó, Budapest